

Tisztelt Akadémikustársaim, Kedves Vendégeink!

Elnöki ciklusom utolsó, XVII. művészeti estjéhez érkeztünk. Közel öt évvel ezelőtt, 2021-ben indult útjára a rendezvénysorozat, az MTA és az Akadémiai Klub Egyesület (AKE) közös szervezésében, jelentős mértékben támaszkodva Kodály Zoltán – azóta tudományos igazolást nyert – vízióira. Kodály zeneszerzői, zenepedagógusi zsenialitása közismert, ugyanakkor bölcsészdokorként a Magyar Tudományos Akadémia elnöke is volt 1946-tól 1949-ig, így a tudomány és a művészet kapcsolatáról szóló elméletek tőle igazán hitelesen hangzanak. Elnöksége idején egyik legfontosabb célkitűzése a tudomány egységes szemléletének kialakítása volt. Az egyes diszciplínák egymásra utaltságának hangsúlyozása mellett kultúránk egyenrangú komponenseként integrálta a művészeteket is.

Ma már neurobiológiai kutatások támasztják alá, hogy a kreatív gondolkodási képesség kialakulásának feltétele a gazdag belső világ, amely érzelmeink, motivációink összessége. Belső világunk impulzusait mára ismertté vált idegpályák közvetítik, amelyek összehangolják a memória bevéését végző idegsejtek működését. Ahhoz, hogy ezt a feladatukat el tudják látni, a belső világot fejleszteni kell. Például az érzelemgazdagság fokozásával, amire elsősorban a zene által biztosított katartikus élmények alkalmasak. Az is tudományosan bizonyított, hogy ezek az élmények az örömhormonként ismert dopamin agyi felszabadulásának, a kielégültség- és örömrészlet kialakulásának olyan kimeríthetetlen forrásai, amelyeket nem lehet drogokkal vagy bármilyen anyagi javak fogyasztásával tartósan kiváltani.

A Kodály-módszer jegyében alapított iskolák többszörösen igazolták, hogy a zeneileg képzett, énekelni szerető, kottaolvasó fiatalok az élet

minden más területén is kreatívabbak és boldogabbak, örömforrásaik egészségesek és kimeríthetetlenek lesznek. Ugyanakkor az együtt muzsikálásban a közösségi lét mindennapos megélése, a közös alkotótevékenységben való örömszerzés a közösségért való önfeláldozó magatartásra tanít.

Művészeti estjeink fő célja az volt, hogy valamennyi érzékszervünket juttassuk a legmagasabb színvonalú művészi élményhez. Három-négy havonta a magyar zene, a képzőművészet és a borkultúra kiváló képviselőit mutattuk be akadémikusainknak, meghívott vendégeinknek. Belső világunk gazdagítása mellett estjeinknek fontos szerepe volt a kapcsolatteremtésben a különböző tudományterületeket képviselő akadémikusok, az Akadémia és támogatói, illetve a tudományos és a művészvilág jeles képviselői között. A legmagasabb színvonalú művészi élmények katartikus pillanatainak gondolkodást és érzelemvilágot megtermékenyítő atmoszférája, a meghívott művészek előadásai olyan légkört teremtenek, amelyben feloldódnak a szakmai, politikai vagy világnézeti különbségek, és így lehetővé teszik a közvetlenebb eszmecserét, egymás nézeteinek jobb megértését és elfogadását.

A köszöntőket Vizi E. Szilveszter, az AKE elnöke és jómagam tartottuk, majd az utolsó három esten az AKE új elnökeként Vékás Lajos köszöntötte velem együtt vendégeinket.

Első estünkön, 2021. szeptember 28-án, Balázs János Kossuth-díjas zongoraművész avatta fel Akadémiánk új Steinway D-modell koncertzongoráját, a **virtuóz játéktudást** helyezve a középpontba, ifj. Sárközy Lajos világhírű prímás közreműködésével.

Egy olyan 200 éves nemzeti intézménynek, mint amilyen a Magyar Tudományos Akadémia, rendkívül fontos a hagyományok méltó ápolása is. Ma már bevallhatjuk, hogy célunk volt a **hagyományteremtés** is, ebben második estünk társszervezője, a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia volt segítségünkre.

További estjeink köszöntői és produkciói is egy-egy vezérgondolat köré épültek:

A 3. est témája a **tudomány, a művészet és a hit** hármas egysége, kulturális örökségünk három fő pillére volt. Az emberiség kultúrtörténetének korai szakaszában e három pillér még elválaszthatatlan volt egymástól, napjainkban már csak e művészeti estünkhöz hasonló rendezvények emlékeztetnek összetartozásukra. Az MMA társrendezésében megvalósult est főszereplője az Orfeo Kamarazenekar és a Purcell Kórus voltak, az MMA elnökének, Vashegyi György Kossuth-díjas karmesternek a vezényletével. Az MTA és az MMA kiváló együttműködését példázza, hogy Vashegyi György és együttese több alkalommal is felléptek Akadémiánk rendezvényein, többek között a 200 éves évfordulónk ünnepi koncertjén a Zeneakadémián. Dísztermünk felújításának idején pedig térítésmentesen tarthattuk rendezvényeinket a Pesti Vigadó dísztermében.

A kreativitás és a katarzis összekapcsolódásának egyik ékes példája az improvizáció, ami nem más, mint az emberi agy alkotóképességének egyik legkomplexebb formája, valós idejű megnyilvánulása. Hatodik estünk nagy élménye volt két improvizatív műfaj, a dzsessz és a cigányzene találkozása.

Egyik estünk alapgondolata Georges Braque festőművésztől származik. **„A művészet célja, hogy felkavarjon, a tudományé, hogy megnyugtasson”** – írja. Ebben a gondolatkörben a „felkavarás” nem más, mint az agyunkban raktározott élmények, emlékek felrebbentése, a megkövült ismeretek megelevenedése, hogy azután új kontextusban, más összefüggésrendszerben ülepedjenek le újra. Ez a leülepedés már a megnyugvás fázisa, melyet a tudományos kutatómunkában lel meg az ember, s amely így váratlan összefüggések meglátásához, új felfedezésekhez, hipotézisekhez vezethet. Ez lehet akár a kutatói kreativitás egyik kulcsa is.

„A zene olyan nyelven szól hozzánk, amit a szívünkkel mindnyájan értünk” – idéztük Haydnt 9. estünk bevezetőjében. Konfliktusokkal teli korunkban alapvető jelentőségű a kölcsönös megértés. Ebben kulcsszerepet játszanak a **művészetek nyelven túli üzenetei**, amelyek az emberiség kulturális örökségének összetett élményvilágát hozzák el.

Egyik estünk érdekes nyitó gondolata volt a **kultúrincsek nemzeti vagy nemzetek feletti jellege**. Miért fontos, és kinek fontos egy-egy művészeti alkotás vagy tudományos felfedezés esetén, hogy **magyar?**

Korunk egyik legfontosabb kérdése **agyunk kapacitása és az információáradat kezelése**. A problémás internethasználat, hasonlóan a kábítószerhez, dopaminkibocsátással jár az agy örömmérzetszervejében, ami függőséghez vezet. Mivel a művészeti élmény hasonló módon, dopaminfelszabadítással okoz örömmérzést, rendelkezésünkre áll egy mindenki számára elérhető, kimeríthetetlen és egészséges öröm- és jutalomforrás. Egy idekapcsolódó Kodály-idézet: „Mechanizálódó korunk olyan úton halad, melynek végén az ember géppé válik. Ettől csak az ének szelleme véd meg. Aki zenével indul az életbe,

bearanyozza minden későbbi tevékenységét, az életnek olyan kincsét kapja ezzel, amely átsegíti sok bajon. (...) A zene tápláló, vigasztaló elixír, és az élet szépségét, s ami benne érték, azt mind meghatványozza.”

Az advent jegyében szerveződött egy év különbséggel két estünk, a világ legjobbjai közé tartozó két leánykar főszereplésével. 2024-ben a budapesti Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola Jubilate Leánykara volt vendégünk, 2025 adventjén pedig a nyíregyházi Pro Musica Leánykar Sapszon Ferenc, illetve Szabó Dénes Kossuth-díjas karnagyok vezényletével. A szinte angyalian gyönyörű leánykari hangok, a transzcendensbe repítő harmóniák világnézettől függetlenül érintették meg lelkünket, belső világunkat.

Úgy érzem, a 17 művészeti esttel sikerült hagyományt teremtenünk. Remélem, hogy az Akadémia és az AKE következő vezetése is hasznosnak tartja és támogatni fogja a rendezvénysorozatot.

Köszönet illeti valamennyi előadó- és képzőművészt, borászt és gasztronómust, hogy vállalták a szereplést, és a legmagasabb szintű produkciókkal, alkotásokkal tették emlékezetessé estjeinket. Közülük is ki kell emelnem Balázs János Kossuth-díjas zongoraművészt, aki nemcsak Steinway koncertzongoránk kiválasztásában segédkezett, hanem közreműködött a koncertek szervezésében, az előadók felkérésében, és számos alkalommal fellépő művészként is részt vett estjeinken. A mai est zenei programja is az ő kezdeményezésére alakult ki, ő javasolta, hogy kérjünk fel négy művészt rendezvénysorozatunk legsikeresebb szólistái közül. Köszönjük, hogy hívásunkra valamennyien – Miklósa Erika, Boldoczki Gábor, Klenyán Csaba és ifj. Sárközy Lajos – azonnal igent mondtak.

Külön köszönjük kiállító művészeink többségének, hogy egy-egy kiállított alkotásukkal megajándékozták az Akadémiát, így ezek a festmények ma Művészeti Gyűjteményünket gazdagítják.

Ma este Szotyori László Munkácsy-díjas festőművész kiállítását nyitjuk meg, akinek alkotásait nemcsak európai országokban, de az Egyesült Államok számos múzeumában, galériájában is megtalálhatjuk.

A borbemutatót, nyugodtan mondhatjuk, világszerte a leghíresebb magyar borászat, Szepsy István pincészete, ifjabb Szepsy István tartja Tokajból. Már minden hazai és nemzetközi díjat megnyertek, ami a borászvilágban létezik, ő az egyetlen magyar, akinek borai vannak Manhattan 3 Michelin-csillagos éttermeinek borlapján.

Végül, de nem utolsósorban köszönettel tartozunk Domián Emesének, aki az AKE programfelelőseként valamennyi estünk háziasszonya és egyik szervezője volt, valamint Varga Edina képzőművésznak a kiállítók többségének kiválasztásáért, kiállításai kurátori feladatainak ellátásáért, továbbá számos művészeti írónak, művésznak a kiállítók méltatásáért, a tárlatok megnyitásáért. A szervezésben kulcsszerepet játszott az MTA Titkársága és az AKE számos munkatársa, amiért szintén hálásak vagyunk.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket, és jó szórakozást kívánok a mai esthez.